

بلوچی غبراہوئی گیدی شاعری ۽ هواریں عشقی بنگپ

انور نسیم مینگل

Abstract:

Balochi and Brahui are languages of the same nation. Their culture and norms are same and they share the same geography. Somehow their literature is same as well. This paper aims to find out the relationship between folk literatures of the both languages; particularly 80% of vocabularies of Balochi and Brahui language have same similarities. Moreover, this paper focuses on the the romantic subjects of the folk poetry of the two languages.

Key Words: Brahui, Balochi, Language, Folk Poetry, Romantic Poerty

گیدی شاعری راجی یارا ج ۽ هواریں ساچشت انت۔ اشی ۽ اندر راجی زند ۽ ہمک بُنگپانی باہت ۽ سرپدی رسیت۔ بلوچی گیدی شاعری بلوچ چاگرد ۽ جہگیری انت کہ آئی ۽ چو ایند گه راجاں بلوچ راج ۽ کراہم جنگ ۽ میڑ ۽ هوار عشقی بنگپ ہم است انت۔ چو ایند گه انسانی جوز گا عشق انسان ۽ سرشت ۽ تھا هوار انت، بلوچاں ہے رنگ ۽ جنگ کر گے ہے رنگ ۽ عشق کر گے۔ بلوچی غبراہوئی شاعری اے دوئیں رنگ ۽ داب است ۽ موجود انت۔ بلوچی گیدی شاعری ۽ بازیں تھرانی تھا مارا عشقی بنگپ گند گ

بیت۔ ہے وڑا براہوئی گیدی شاعری ۽ بلوچی دستان غۂ زیات حسن ۽ عشق ۽، بھر ۽ وصال ۽ بیگپ است
انت۔ بلوچی گیدی شعری تہر زہیر وک ۽ بابت اء ڏاکثر شاہ محمد مری (2014) نبشنہ کنت:

تچک ایں گپے کے اے جتائی یے تہرے کے ایشی ۽ اندر ۽ کسے وقت دوستدار ۽ یات کنت
۽ زار زار ۽ گر بیت کجام کافر گوشیت که بلوچ سنگ دل انت یا کہ نرم دل نہ
انت۔ (ت-299)

زہیر وک:-

زہیر وک گیدی شاعری ۽ ہما تہر انت کے ایشی ۽ تہاوہ دے آکے دوست یا عزیز ۽ چہ کہ جتا
بیت یا چہ وقت ہند ۽ دمگ ۽ دور روت گڑا آئی ۽ دوست یا کس ۽ عزیز زہیر وک ۽ تہاوہ دل ۽ مارشان بیان
کنت۔ براہوئی بلوچی زہیر وک ۽، زہیر وک وش گٹھی الہان ہم کنگ بیت۔ اے تہر سر جم ۽ وقت دلی درد ۽
ڏکھانی بیان ۽ تہر انت کے اشی ۽ اندر ۽ غم ۽ رنجان گوں سوز ۽ بُشنا ۽ درو شم ۽ درشان کنگ بیت۔ اے رنج
۽ ڏکھ ۽ تہا ہمی مارشت ۽ جو زگ گلیشور دراگاڑ کنگ بنت۔

او منی دوست او منی ارواه
چہ منی زندۂ ترا مبات پرواہ
بیا کہ بیایات نے سرمنی قربان
تو منی ہر درد ۽ غم ۽ درمان
گندگ ۽ تئی ۽ چم منی کور ال
داشگ منا مرچی زیاد ہیں زور ال

(اصغر، 2012، ت-28-29)

زہیر و نک، اندر رہ دوري، جتائی، یات، ترانگ سوز است انت که وقتی کس عمر دے پہ دور جتا گیں مردم،
حائز از ہیر و نک جنت۔

لیلی مور:-

لیلی مور بلوچی عبرا ہوی گیدی شاعری، تہازیات گشگ بوتگ، ایشی، تہاوی دوستدار، جتائی، بابت، گشگ
بیت۔ برا ہوئی زبان، پوکارا، افضل مینگل جاہ یے نہستہ کرت۔ "لیلی مور، لبڑی معنا سوز یا عشق
انت۔ پوکارا نی حیال انت کہ لیلی مور، معنا محبوب یا دوستدار انت، ایش چہ عرب، آنگ، محبوب کہ
آئی، سنگار چو مور مرگ، وڑا انت پر چیکہ مور یک زیداریں مر گے، محبوب ہم چو مور مرگ، ڈولدار،
برا ہدار انت، محبوب، بابت، لیلی مور یک مسالی تصور انت (مینگل، 2014، ت، 11)۔

لیلی مور، تہا عشقی بنگپ باز است۔ بلکیں ایش تھر پہ عشقی بنگپ، انت۔

بروہ کنا لیلی مور لیلی مور جندنا
عمس، ہمپسینے موسم، سندہ نا

بلوچی زبان، لیلی مور، بچار است انت کہ جوانیں مہری مار شت ذرا نگاہ کنگ بوتگ انت۔ بلوچی، اے
تھر ہم پہ عشقی بنگپاں کا مرز بیت، سوتی رنگ، جنگ، ہم بیت۔

بیا اے منی لیلی دل منی جوش کنت
تئی ورنائی پہلیں مردمان بے ہوش کنت

رو چ ترا پوگان سیت ترا گندال

دل منی گوں تو انت من ترولفان

(شادُ سلام، 1965، ت-198)

لیلی مور رو برکتی بلوچستان ء چ گیش رو دراگتی بلوچستان ء گندگ بیت۔ اے بابت ء پناہ بلوچ (2016) نبسته کنت، "لیلی مور ماں بلوچستان، میانی شاعری نامداریں تھرانت کہ بلوچستان، ہر دوئیں زباناں بلوچی، براہوئی، گشگ بیت انت" (ت-14)۔

اے مہری درشانی، حاترا بر اہوئی گیدی شاعری، لیلڑی، ہما تھرانت کہ ایشی، تھا محبوبہ، رانا زاں لیلی مور، نام، گشگ بیت انت (بیدار، 2014، ت-48)۔

عاشق، چمال آئی، دوستدار چ کلیں جہان، زیبدار انت۔ آئی، ہمک دا بے جہانے کر ذات۔ آوتی دوستدار، ہمک اعضاہانی ستائے تو صیف، کنت۔ بلئے دوستدار ہمائی ستائے تو صیف مہری شاعری، تھا باز بوتگ۔

بوٹ کہ دیونے لیلڑی، لا

ختنے، کیوہ نے لیلڑی، لا

(براہوئی، 1995، ت-14)

بلوچی بدل

بیا ترا برانان لیلڑی، لا

چمال مہر کنان لیلڑی، لا

براہوئی گیدی شاعری ۽ تہاوی دوستدار ۽ تو سیپ ۽ ستاہمک رنگ ۽ کنگ بوتگ کہ عاشق ۽ دل ۽ پاہارانت
کہ آئی ۽ شاعری ۽ تہا کر ٿگ آنت۔ (ہمیش، ت-15)

بلوچی گیدی شاعری ۽ تہر لیلڑی ۽ وقی دوستدار ۽ ہمک رنگیں تو سیپ ۽ ستاہمک بیت۔ اے تہر ہم گوں
زیراء جنگ بیت۔ ایشی ۽ تہا گیشتر وشی ۽ شادانی خیال، لیکہ ۽ بنگپ کما ڳک بنت۔ اے باہت ۽ پناہ
بلوچ (2016) نہشترہ کنت:

لیلڑی عجیبیں تہرے کہ یکیں وہ ۽ یہ محبوب ۽ استعمال بیت انت ۽ برات ۽ پہ ہم
بیان بیت انت۔ یک وارے اے تہرے ۽ باہت ۽ چوش اے گپ دیما آرتگ ۽
یک روایتے بیان کر ٿگ ۽ گشتنگ کہ ایشی ۽ تہا عشق، شکار ۽ زحم ۽ ذکراست
انت۔ (ت-150)

لیلڑی ۽ جاتا جاتیں بستارانت بنگپ ۽ بگرداں جوانی، معشوق شاربستنگ، کوه، درچک، دارگیابان مرگ،
ماہی ۽ ہمک وڑیں بنگپ اے تہر ۽ تہابیان کنگ بیت انت۔ اے درور بلوچی زبان ۽ لیلڑی ۽ ہچارتات:

کائے	کندان	۽	لیلڑی	۽	لا
بیکاں	رنداں	۽	لیلڑی	۽	لا
وا	جي	ڳانی	لیلڑی	۽	لا
چاری	دگانی	لیلڑی	۽	لا	
شیرانی	کلی	لیلڑی	۽	لا	

دل منے نه جلی لیدڑی ء لا

(شادو سلام، 124، تت-125، 2001)

بلوچی لیلڑی ء وڑا برا ہوئی زبان ء لیلڑی ء تھا ہمک وڑیں بنگپ بیان کنگ بو تگ برا ہوئی لیلڑی ء تھا دوست
ء تو سیپ ٹوستاء ہوار ایندگہ بنگپ ہور انت بلنے لیلڑی ء تب وش ٹو شادا نی ٹیگ انت اے تب برا ہوئی ء
بلوچی دوئیں تھرال ہوار انت۔

استون استار لیلڑی ء لا
ایلم نا دشا رلیلڑی ء لا
رجانک: شپانی استار لیلڑی ء لا
منی برات ء دشار لیلڑی ء لا

آسر:

بلوچی ء برا ہوئی گیدی شاعری ء اندراء بازیں ہمگو گئی ء ہم دروشی است انت، اے پٹ ء پولی وانشت ء
اندراء بلوچی ء برا ہوئی گیدی شاعری ء عشقی بنگپ ڈادیما اتلگکیں شاعری ء ہواریں بنگپانی پٹ ء پولی
تپاس ء ہے گپ دیم ء اتلگ کہ بازیں شعری تھرانچیں است انت کہ او دا بنگپی ء دروشی ء ہمدرنگی است
انت، پہ مسال زہیر وک، یلی مور ڈگہ بازیں تھرانی اندراء یک رنگی ء سما بیت کہ اے بلوچی ء برا ہوئی
زبان ء ہواریں سنگ ء ہم گو گی ء درانگازی ء کن انت۔

سر شون:

اصغر، محروم قادر۔ (2014)۔ آدینک، تربت: بلوچستان اکیڈمی
بلوچ، پناہ۔ (2016)۔ بلوچی ادب، کوئٹہ: بلوچی اکیڈمی
بیدار، عبدالقیوم۔ (2014)۔ براہوئی نسائی ادب کا تحقیقی جائزہ، کوئٹہ: براہوئی اکیڈمی
براہوئی، ڈاکٹر عبدالرحمن۔ (1995)۔ براہوئی لوک گیت، مستونگ: زمر دپلی کیشن
شاد، عطا، سلام، عین۔ (1965)۔ بلوچی لوک گیت، کوئٹہ: قلات۔ پاشرز مسٹاگ
مری، شاہ، محمد۔ (2014)۔ بلوچی زبان و ادب، کوئٹہ: گوشہ ادب
مینگل، افضل۔ (2014)۔ چکلی، کوئٹہ: براہوئی اکیڈمی